

Aleksandar Hemon

**IZDAVAČ****buybook**

Radićeva 4, Sarajevo

Tel: + 387 33 550-495

Fax: + 387 33 550-496

redakcija@buybook.ba

www.buybook.ba

**ZA IZDAVAČA**

Damir Uzunović

Goran Samardžić

**NASLOV IZVORNIKA**

Love and obstacles, Aleksandar Hemon

Copyright © 2009 by Aleksandar Hemon

Copyright © za bosanski jezik Buybook, 2020.

Sva prava pridržana. Nijedan dio ove knjige ne smije se reproducirati u bilo kojem obliku bez prethodnog dopuštenja izdavača.

**UREDNIKA**

Ida Hamidović

**PREVOD S ENGLESKOG**

Irena Žlof

**LEKTURA**

Vlasta Brajković

**KOREKTURA**

Sanela Topčić

**LAYOUT**

Boriša Gavrilović

**DIZAJN NASLOVNICE**

Boris Stapić

**ŠTAMPA**

Dobra knjiga, Sarajevo

Aleksandar Hemon

# LJUBAV I PREPREKE

*S engleskog prevela Irena Žlof*



Sarajevo, 2020.



*Mojim roditeljima*



## Stepenice u nebo

Bila je to savršena afrička noć, kao iz Conrada: zrak je bio ljepljiv i težak od vlage; noć je mirisala na spaljeno meso i plodnost; napolju nepregledna, gusta tama. Osjećao sam se kao da imam malariju, mada sam vjerovatno bio samo iscrpljen putovanjem. Zamišljao sam milione stonoga kako se okupljaju na plafonu iznad moga ležaja, da ne spominjem bjesomučni klepet slijepih miševa u krošnjama pod prozorom. Najviše me je ipak uznemiravao neprekidni tutanj bubnjeva: svuda oko mene odjek teških udaraca. Da li su oglašavali rat, mir ili molitvu, nisam znao.

Bilo mi je šesnaest godina, u dobi kada strah budi inspiraciju, te sam upalio svjetlo, iz kofera iskopao potpuno novi kožni rokovnik – bubnjevi su još uvijek zazivali moćne sile tame – i na prvoj strani napisao

*Kinshasa, 7. 7. 1983,*

da bih u sljedećem trenutku čuo kako se vrata spavaće sobe uz tresak otvaraju, i tatu kako uz psovke izlijeće iz sobe. Skočio sam iz kreveta – sestra se prenula i zaplakala – i potrčao za tatom, koji je u dnevnoj sobi već palio svjetlo. Sudario sam se s mamom koja je stajala kao ukopana, rukama obgrlivši svoja brigom ispunjena

prsa. Sad su već sva svjetla bila popaljena; roj mušica bespomoćno se komešao u lusteru; začu se vriska i neki povici; svuda oko nas činele su se kršile. Bilo je to zastrašujuće.

“Spinelli”, tata je povikao kroz buku. “Koji mu je kurac?”

Tata je spavao u debeloj pidžami daleko prikladnijoj nekom alpskom skijaškom centru nego Africi – klimatizirani zrak mu je navodno škodio bubrezima. Prije nego što će napustiti stan, još je stavio i svoj tropski šljem, da mu propuh ne bi slučajno uhvatio ćelenku. Nakon što je bijesno nestao u bubnjajućem mraku stepeništa, sestra je, sad već ridajući, uronila lice u maminu spavaćicu; ja sam ostao stajati, u gaćama, bos na hladnom podu, svejednako s olovkom u ruci. U tami hodnika treperila je mogućnost da tatu više nikad nećemo vidjeti; nije mi ni palo na pamet da krenem za njim; ni mama ga nije pokušala zaustaviti. Na stepeništu se upalilo svjetlo i zatim je uslijedila ustrajna zvonjava. Bubnjevi su još uvijek tutnjali; još jedno žalobno ding-dong neprimjetno se stopilo s ritmom. Tata je onda odustao od zvona i počeo lupati po vratima, izvikujući na svom nakaradnom engleskom:

“Spinelli, lud si ti. Prekini. Spavamo. Četiri ujutro.”

Naš stan je bio na šestom spratu; zgrada u kojoj je vjerovatno živjelo na desetine ljudi sada se odjednom činila pustom, kao da su svi bili naprasno deložirani. U trenutku kada se svjetlo na stepeništu ugasio i bubnjanje prestalo, označavajući kraj nastupa, otvoriše se vrata i nazalni američki glas reče: “Žao mi je, čovječe. Duboko se izvinjavam.”

Kad sam se konačno vratio u krevet, već je svitalo. U krošnjama pod prozorom armija ptica koja je smijenila krvožedne šišmiše cvrkutala je u naletu besmislenog optimizma. Prošla me je svaka želja za snom i spavanjem, kao i za pisanjem. Pušeci na balkonu, čekao sam da sve zadobije nekakav smisao, i na kraju odustao. Dolje na ulici, oskudno odjeveni muškarac čučao je pored kartonske kutije na kojoj je stajala jedna jedina kutija cigareta.



Na ulici je bio sam. Izgledalo je kao da cigarete štiti od neke nevidljive opasnosti.

Tih ranih osamdesetih, tata je uglavnom bio odsutan, radeći u Zairu kao niži jugoslavenski diplomat zadužen za komunikacije (šta god to značilo). U međuvremenu, u Sarajevu, suočen s pubertetskim nepogodama i nepravdama ubrzanog odrastanja, reagovao sam povlačenjem u svijet knjiga; sestri je bilo dvanaest godina i bila je potpuno nesvjesna boli koja se u meni uvećavala; mama je prolazila kroz krizu srednjih godina i bila je vrlo usamljena, što, naravno, nisam u to vrijeme primjećivao, nosa zabijenog u knjige. Predano i neprestano sam čitao, i samo bih povremeno izronio na površinu banalne stvarnosti, tek da bih udahnuo teško podnošljivi zadah tuđih života. Po cijelu noć i cijeli dan bih čitao, zanemarujući zadaću; u školi sam čitao knjigu sakrivenu ispod klupe, što je bio prestup koji je hunta razrednih siledžija okrutno kažnjavala. Izmišljeni svijet književnosti bio je jedino mjesto gdje sam se osjećao ugodno i sigurno – bez odsutnog oca, bez depresivne majke, bez siledžija koji me tjeraju da ližem stranice knjige dok mi jezik ne pocrni od tinte.

Azru sam upoznao dok je u školskoj biblioteci podizala knjige i odmah mi se dopala čitalačka šutljivost vidljiva u njenom naočalama uokvirenom licu. Otpratio sam je kući, usporavajući svaki put kada bih htio nešto reći, zastajući svaki put kad bi ona zastala. *Lovac u žitu* joj nije bio zanimljiv; ja nisam pročitao *Quo Vadis* i folirao sam da mi je *Seljačka buna* draga. Ipak, bilo je jasno da dijelimo strast za proživljavanjem života kroz nekog drugog, što je neophodni sastojak svake ljubavi. Ubrzo smo pronašli nekoliko knjiga koje smo oboje voljeli: *Vremenska mašina*, *Velika očekivanja*, *Deset malih Indijanaca*. Tog prvog dana, ipak smo uglavnom pričali o *Patuljku iz zaboravljene zemlje*. Iako napisana za djecu, voljeli smo tu knjigu zato što smo se oboje mogli lako poistovjetiti s malim bićem izgubljenim u velikom svijetu.

Počeli smo furati, što će reći da smo često jedno drugome čitali, na klupi u Vilsonovom, ljubeći se tek kada bi nam ponestalo tema za razgovor; oprezno smo se istraživali, kao da bi svaki ishitreni korak mogao potrošiti ovu jednostavnu, opipljivu intimu koju smo zajedno uštedjeli. Bio sam savršeno sretan dok sam joj u kosu šaputao pasuse iz *Franny i Zooey* ili *Dugog oproštaja*. Kada je tata, po svom privremenom povratku u Sarajevo, najavio da ćemo ljeto '83 provesti porodično u Africi, osjetio sam čudno olakšanje: ako Azra i ja budemo razdvojeni, bit će nam lakše oduprijeti se teškim iskušenjima i tako izbjeći ljagu koju tijelo neizbježno baca na dušu. Obećao sam da ću joj svaki dan pisati, u svoj dnevnik, budući da bi joj pisma iz Afrike stigla tek uveliko nakon što se vratim kući. Zabilježiti ću svaku svoju misao, obećao sam, svako osjećanje, svako iskustvo, i čim se vratim, zajedno ćemo, čitajući istu knjigu, sve to još jednom proživjeti.

Te prve noći u Kinshasi, mnogo toga sam htio zapisati: zapad u plamenu, istok u gustoj tami, dok u suton prelazimo ekvator, a ja prizivam miris njene kose i prisjećam se rečenice iz *Patuljka iz zaboravljene zemlje* koja nam je oboma bila jako draga: "Moram prije jeseni naći put do svoje kuće, prije nego što mi lišće sakrije stazu." Ali ništa nisam zapisao, ušutkao sam savjest vadeći se na uznemirujuće bubnjanje. Zato mi se sve to što nisam napisao stalno motalo po glavi, kao rođendanski pokloni koje ne smiješ otvoriti sve dok ne odu svi gosti.

U svakom slučaju, narednog jutra sam zatekao sestru u dnevnoj sobi kako, blago začuđena, posmatra čovječuljka u majici sa slikom anđela ustrijeljenog u letu. Mama je sjedila nasuprot njemu, unesena u njegovo piskavo jodlanje. Sjedila je prekrštenih nogu, a rub suknje joj je potcrtavao sjevernu hemisferu koljena.

"Svratio komšija Spinelli", reče. "Nemam pojma šta priča."

"*Good morning*", rekao sam.

"Prije će biti dobar dan", reče Spinelli. "Dan je skoro gotov." Otkrio nam je niz pravilnih zuba koji su se od centra prema

obrazima simetrično smanjivali, kao cijevi crkvenih orgulja. Sestra se za njim nasmijala; ruke su mu bile parkirane na krilu, staloženo nepomične, kao da uživaju kratki predah prije sljedećeg zadatka. Ubrzo ih je uposlio razmicanjem dviju lokni koje su mu pale na čelo, a koje su se onda istog trenutka na čelo vratile da mu dotaknu obrve.

Tada sam se prvi put sreo sa Spinellijem, i svaki put nakon tog susreta lice mu je bivalo drugačije, s izuzetkom dviju bora koje su kao znak jednakosti sjedile tačno između obrva, i onog jedva primjetnog, nadobudnog osmijeha kojim je redovno završavao rečenice. Rekao je: “Izvini zbog buke. Dokonom psetu na pamet padaju svakakojake gluposti.”

Kad ti je šesnaest godina, poprilične količine energije trošiš praveći se da ti je dosadno: kolutanje očima; odsječni, kratki odgovori na roditeljska propitivanja; izvježbana ravnodušnost kao reakcija na životne drame o kojima ti roditelji trune. Oko sebe sam izgradio neprobojni štit nezainteresovanosti koji mi je omogućavao da se izmaknem, čitam, povučen u svojoj ćeliji, a da to niko ne primijeti. Te prve sedmice u Africi, međutim, moja dosada je bila istinska. Čitati nisam mogao; uzalud sam blenuo u jednu te istu, dvadeset i sedmu, stranicu *Srca tame*, i ni makac. Pokušao sam pisati Azri, ali joj nisam imao šta reći, vjerovatno zato što je bilo toliko toga za reći.

Definitivno nisam imao šta raditi. Nije mi bilo dopušteno da sam lutam po ljudskoj džungli Kinshase. Neko vrijeme sam gledao televiziju koja je emitovala Mobutuove tirade i reklame u kojima su konzerve kokosovog ulja lebdjele po nebu dostupne sreće. Par puta sam čak osjetio i rijetku i neobjašnjivu želju da provodim vrijeme sa svojim; ali tata je bio na poslu; sestra je bukom iz vokmena štitila svoju novostečenu suverenost; mama je većinu vremena bila zatočena, uglavnom u kuhinji, vjerovatno u suzama.

Ventilator na plafonu je neumoljivo milio ukrug, okrutno imitirajući spori, otupljujući tok vremena koji me je u Africi morio.

Tata je bio maestro neispunjivih obećanja, velemaistor neostvarivih mogućnosti. Još dok smo bili u Sarajevu, na poširokom, praznom platnu našeg socijalističkog provincijalizma, naslikao je Kinshasu kao košnicu neokolonijalnih radosti: ekskluzivni klubovi s bazenima i teniskim terenima; diplomatski prijemi koje posjećuju sve sami međunarodni džetseteri i špijuni; velegradske kockarnice i egzotični saloni; safari u savani i Phillip, kuhar domorodac kojeg je preteo jednom Belgijancu tako što mu je povisio bijednu platu za neki jednako bijedan iznos. Te prve monotone sedmice uspio je iznevjeriti sva svoja obećanja – čak se ni Phillip nije ukazao na poslu. Kada bi se tata vratio kući iz ambasade, okupljali smo se oko jednoličnih večera smandrljanih od onog što je mama zatekla u frižideru: smežurane paprike i uvele papaje, krema od kikirikija i nešto, možda jaretina, životinjskog porijekla.

Riješen da rastjera oblake dosade koji su nam se tmurili nad glavama, tata je konačno nazvao jugoslavenskog ambasadora i pozvao nas u njegovu rezidenciju u Gombeu, gdje su živjeli samo ozbiljni diplomati. Tamo su vile bile ogromne, s prostranim travnjacima i fantazmagoričnim cvijećem koje je osoblje pažljivo oblikovalo u grmove, dok je veličanstveni Kongo spokojno proticao. Njegova Ekscelencija i njegova jednako krasna gospođa bili su krajnje uljudni i lišeni kako svakog oblika živosti tako i pripovjedačkog talenta. Sjedili smo u njihovoj primaćoj sobi, dok su odrasli jedni drugima dodavali fraze (“Kinshasa je vrlo čudna”; “Kinshasa je strašno mala”) kao zdjelice sa slatkim. Egzotični trofeji bili su pažljivo raspoređeni po sobi: na zidu komad čipke iz Antwerpa; komad prastare mezopotamijske ruševine na stolicu za kafu; na polici za knjige, fotografija Njihovih Ekscelencija na sniježnom planinskom vrhu. Poslužitelj s neobjašnjivim crvenim

pojasom donio nam je piće – sestra i ja smo dobili po čašu limunade s dugačkom srebrenom kašikom. Nije mi padalo na pamet da igdje mrdnem i kada se sestra, kao neki nestašni psić, iznenada i potpuno neobjašnjivo počela valjati po, do članka dubokom, afganistanskom tepihu, bio sam siguran da će nas se roditelji javno odreći.

Čim smo se vratili kući, popeo sam se do Spinellija. Otvorio mi je, u onoj istoj majici s ustrijeljenim anđelom i šorcju ispod kojeg su virile kao čačkalica tanke noge. Nije se iznenadio što me vidi, niti me je pitao šta ću tu. “Hajde, uđi”, rekao je s cigaretom u jednoj i pićem u drugoj ruci; u stanu je treštala muzika. Obradovao sam se; nisam cijeli dan bio zapalio i vadio sam za nikotinom. Dim mi se spustio u pluća kao svilenkasto paperje, a onda se ispičio kroz nos, u gustim pramenovima; od miline sam ostao bez daha, a malo mi se i zamutilo u glavi. Spinelli je udarao u nevidljive bubnjeve prateći glasnu muziku, dok mu je u ustima dogorijevala cigareta. “*Black Dog*”, rekao je. “Prokleta dobra stvar.” U uglu sobe, odmah ispod prozora, stajao je komplet bubnjeva; strujanje zraka iz klima-uređaja ritmično je potresalo zlatne činele. Svirajući zamišljene solaže i prelaze, Spinelli mi je počeo pričati o svom životu: odrastao je u Chicagu, u nekoj sirotinjskoj četvrti, iz koje je pobjegao glavom bez obzira; u Africi je već dosta dugo; radi za američku vladu, ali mi ne može reći šta tačno radi, jer ako mi kaže, morat će me likvidirati. Svaku rečenicu bi započinjao sjedeći, a dovršavao stojeći; priču su pratili udarci u imaginarne bubnjeve. Nije se mogao umiriti; činilo se da se sam prostor posložio oko njega; toliko je zračio sve oko sebe da sam se ja osjećao odsutnim. Tek nakon što sam, potpuno iscrpljen, napustio njegov stan mogao sam ponovo razmišljati. I pomislio sam kako je on pravi Amerikanac, lažov i hvalisavac, i kako je druženje s njim neuporedivo interesantnije od okova porodičnog života i svih bitnih diplomata u Gombeu. U jednom trenutku, tokom

njegovog neprekidnog, ostrašćenog monologa prekrstio me je, ničim izazvan, u Blunderpuss – što sam ja kasnije sebi preveo kao Pičkolom.

Par dana kasnije opet sam se popeo do njega, i onda opet su-tradan. Mama i tata se nisu protivili, jer sam ovako barem svoju dosadu iznosio iz stana pa smo tako uspješno izbjegavali duge periode napete šutnje. Vjerovatno su vjerovali da će mi kontakt sa stvarnim svijetom i njegovim stanovnicima dobro doći. Tim prije što nisam morao po iskustva izlaziti na ulicu, a mogao sam i vježbati svoj engleski. Što se mene tiče, kod Spinellija sam mogao pušiti koliko me volja, muzika je bila glasnija nego što bi mi roditelji ikada dopustili, a on bi mi dosipao viski već nakon prvog gutljaja. Čak mi je malo pokazivao i kako se sviraju bubnjevi – udarao sam po činelama kao lud. Ipak, više od svega, uživao sam u njegovim pričama: pričao je neprestano se vrpoljeći na kauču, otpuhujući dim u ventilator, pijuckajući J&B, i samo bi ga solazha Led Zeppelina povremeno prekinula. I možda je tačno da laži imaju ukus smrtnosti, ali Spinellijeve laži su barem bile zabavne.

U srednjoj školi je tušio cigarete i redovno povaljivao svoju nastavnicu geografije. Stopirao je po cijeloj Americi: u Oklahomi se napijao s Indijancima i jeo gljive koje su ga odnijele na noge duhovima njihovih predaka – duhovi su imali velike guzice, svaka s po dva šupka, od kojih su oba podjednako smrdila na govna; u Idahu je živio u pećini s nekim tipom koji je po cijeli dan buljio u nebo čekajući da po njega dođe flota crnih helikoptera; krijumčario je stoku iz Meksika u Teksas i automobile iz Teksasa u Meksiko. A onda je bio u vojsci: izbjegavao je opasne prekomande folirajući infekciju, tako što je na kurac utrljavao luk; kurvao se po Njemačkoj; u jednoj diskoteci je izbo nekog crnogorskog makroa. A zatim Afrika: u Angoli je pomagao Savimbijevim borcima za slobodu; u Ugandi je s Izraelcima obučavao domaće specijalce; u Durbanu je orkestrirao medene klopke u koje su



upadali naivni diplomati, namamljeni svježom, medenom pičkom. Njegovo pripovijedanje je bilo lateralno, pretresao je život uopšte se ne obazirući na hronologiju.

Kasnije bih, ležeći ošamućen u krevetu, pokušavao nekako utjerati njegov tok svijesti u svoje korito kako bih sve to mogao zapisati za Azru. Što, naravno, nije bilo moguće, jer tek tad bih otkrio sve napukline u njegovoj priči, sve nedosljednosti i kontradikcije, kao i čisto preseravanje. Dok ih je pričao, njihova istinitost se činila neupitnom, ali bi zapisivanje pretvorilo te priče u najobičnije laži. Čim bih istupio iz njegovog prostora, njegove priče bi izgubile smisao; valjda je u svojim pričama morao biti fizički prisutan da bi ih učinio vjerodostojnim. Zato sam stalno tražio njegovo prisustvo; nastavio sam odlaziti kod Spinellija.

Jedanput sam se popeo do njega, a Spinelli je bio sav ušminkan, očigledno spreman za izlazak – crna raskopčana košulja natopljena kolonjskom vodom i zlatni lančić koji je bljeskao ispod adamove jabučice. Zastavši na vratima, zapalio je cigaretu, duboko povukao i rekao: “Idemo!” i ja sam bez pogovora krenuo. Nije mi uopšte palo na pamet da se javim roditeljima, da im kažem kuda idem. Nikada nisu svraćali da vide šta radim, a osim toga, dosada koju sam bio prisiljen trpjeti davala mi je valjda pravo na malo avanture. Ispostavilo se da idemo u kasino iza ugla.

“Tip koji drži kasino je Hrvat”, reče Spinelli. “Bio je u Legiji stranaca, borio se u Katangi, pa onda u Biafri. Uopšte neću da znam šta je radio. Ponekad odradimo zajedno neki posao, a i njegova me kćerka poprilično gotivi.”

Dok smo hodali nisam mu mogao vidjeti usta, te je njegov glas odjednom postao bestjelesan. Drhtao sam od radoznalosti, ali nisam znao šta da ga pitam: stvarnost o kojoj je on pričao bila je tako čvrsta da je bila praktično nepristupačna. Zašli smo za ugao i pred nama se ukazao zasljepljujući neonski natpis PLAYBOY

CASINO na kojem su S i O nesigurno treptali. Nekoliko bijelih limuzina i vojnih džipova bili su na pošljunčanom parkingu. Nekoliko prostitutki na nerealno visokim štiklama stajale su na stepenicama, niti su silazile, niti se penjale, izgledalo je kao da će se prevrnuti ako naprave i najmanji korak. Na kraju su se ipak pomakle dok smo prolazili pored njih; naime, jedna od njih me je zgrabila za ruku – osjetio sam kako se njeni dugi nokti zabijaju u moju oznojenu kožu – i okrenula me prema sebi. Nosila je šljemoliku ciklama periku i naušnice koje su izgledale kao neki komplikovani novogodišnji ukrasi, dok su joj grudi bile nagurane u malešni grudnjak, pa sam joj spazio pola lijeve bradavice. Stajao sam skamenjen od straha, dok me Spinelli nije iščupao iz njenog stiska. “Ti baš i ne guziš puno, jel’de, Blunderpuss?”, rekao je.

Tri čovjeka su sjedila za ruletom, očigledno pijani; glave su im padale na prsa sa svakim okretajem ruleta. Nad stolom je visila teška magla muževne beslovesnosti; jednoličnost zelene čohे narušavale su hrpice raznobojnih žetona. Jedan od mužjaka je upravo dobio i, trznuvši se iz pjanske obamrlosti, počeo objema rukama grliti žetone, kao da spašava dijete. “Gledaj kako ih krupje potkrada”, reče Spinelli zadovoljno. “Izgubit će sve ove pare prije sljedeće ture pića, a onda će izgubiti još više.” Posmatrao sam krupjea, ali nisam kontao kako ih to potkrada: kada bi dobili, gurao je žetone prema njima; a kada su gubili, privlačio bi hrpicu sebi. Sve je izgledalo jednostavno i pošteno, ali ja sam želio vjerovati Spinelliju, fasciniran bezočnošću njihove prevare. Već sam počeo sastavljati opis situacije za Azru. Predvorje pakla: kupa zadržane svjetlosti pada po stolu za *blackjack*; histerično šljaštanje aparata u uglu; čovjek za šankom odjeven kao vlasnik plantaže – lagano laneno odijelo i slamnati šešir – desna ruka mu visi sa šanka, kao glava pospanog psa, dok se tračak dima iz zaboravljene cigarete lagano izvija uvis.

“Da te upoznam sa Jacquesom”, reče Spinelli. “On je gazda.”



Jacques je premjestio cigaretu iz ruke u usta i rukovao se sa Spinellijem, a onda me odmjerio bez riječi.

“Ovo je Blunderpuss, Romanov mali”, reče Spinelli. Jacquesovo lice je bilo savršeno kvadratno, nos savršeno trokutast; vrat je više ličio na mesni solunar nego na vratni panj. Odavao je utisak dobroćudne bezobzirnosti, tipične za nekoga čiji se život zasniva na zaradi i opstanku; što se njega tiče, mene uopšte nije bilo u svijetu nepobitnih činjenica. Ugasio je cigaretu i, na engleskom isparanom teškim hrvatskim suglasnicima, rekao Spinelliju: “Šta da radim s ovim bananama? Samo mi trunu.”

Spinelli me je pogledao i u zbunjenoj nevjerici rekao: “Šta ću ti ja. Stavi ih u voćnu salatu.”

Jacques se osmjehnuo i rekao: “Da ti ispričam jedan vic. Majka ima strašno ružno dijete, baš gadno, idu na voz, sjedaju u kupe. Ljudi uđu u kupe, vide dijete, gadno brate, ne da se gledati, izađu, odu, fuj gade ko te dade. Niko neće da sjedne s njima. Onda dođe neki čovjek, osmjehne se majci, osmjehne se djetetu, sjedne, uzme čitati novine. Majka misli, dobar neki čovjek, ne gadi mu se moje dijete, baš fin čovjek. U to, čovjek izvadi bananu i pita ženu: ‘Hoće li vam majmun bananu?’”

Spinelli se nije nasmijao, čak ni nakon što je Jacques ponovio: “Hoće li vam majmun bananu?” Samo je pitao: “Je li tu Natalie?”

Pratio sam Spinellija do prostorije u kojoj su četiri čovjeka sjedila oko stola za *blackjack*; svi su nosili uniforme, jedan boje pijeska, ostala trojica sivomaslinaste. Natalie je svojim dugim, gipkim prstima dijelila karte. Njeno bljedilo je u tamnoj sobi bilo skoro fluorescentno; imala je mršave ruke, bez traga mišića; po podlakticama je imala modrice, na bicepsima ogrebotine; na ramenu ožiljak od vakcine u obliku novčića. Spinelli je sjeo za sto i klimnuo glavom u njenom smjeru, gnječeci kutiju cigareta u ruci. Obrazi su joj poskočili, navodnici oko njenog osmijeha. Nakon što je podijelila karte, podigla je ruku, lagano, kao da diže veo,

i malim prstom se počejala po čelu, dok joj se kosa, zategnuta repom, presijavala na sljepoočnicama. Treptala je polako, skoncentrisano, kao da svako podizanje njenih dugih trepavica iziskuje poseban napor. Stajao sam u mraku, pušeci, očaran ali miran, iako mi je srce ubrzano lupalo. Natalie je stigla iz nekog drugog svijeta, kao zalutali anđeo.

Od tada, jedno vrijeme, bilo nas je troje. Išli smo svuda zajedno: Spinelli u svom Land Roveru koji vonja na špagu i pse, bubnja po volanu, zove Natalie Monkeypie – Majmunpita; Natalie na prednjem sjedištu, puši i gleda kroz prozor. Ja sjedim na zadnjem sjedištu, otvoreni prozor tjera mi u lice njen omamljujući miris pomiješan s dimom cigarete. Nas troje: Spinelli, Monkeypie, Blunderpuss, kao likovi u nekom avanturističkom romanu.

27. jula – zapamtio sam datum zato što sam tog dana ponovo pokušao pisati – otišli smo u Cité, u potragu za Phillipom koji se nikad više nije pojavio na poslu. Mislim da je to trebalo biti Spinellijevo iskupljenje za bubnjarske grijeha, neki dogovor između tate i njega. Spinelli i Natalie su me pokupili u cik zore; svjetlost je još uvijek bila razvodnjena ostacima noćne vlage. Vozili smo se prema sirotinjskoj četvrti, u susret gomili koja je marširala u mravljim kolonama: muškarci u poderanim šorcevima i dronjcima od košulja; žene umotane u krpe, s pletenim korpama na glavama; djeca nadutih stomaka kaskaju za njima; prate ih rebrasti psi isplaženih jezika. Nikada u životu nisam vidio ništa tako nestvarno. Skrenuli smo na makadam, koji se ubrzo pretvorio u izlokanu usku stazu. Land Rover je podizao oblake prašine iako smo išli sasvim polako. Uz kanal su bile naredane udžerice sklepane od zahrđalog lima i kartona, koje samo što se nisu urušile. Tada sam shvatio šta je Conrad mislio kad je u *Srcu tame* opisao sličan krajolik kao *naseljenu pustoš*. Žena s djetetom privezanim

na leđa, močila je odjeću u vodu boje ruskog čaja, a onda teniskim reketom pljeskala po mokroj gomilici.

Ubrzo je za autom trčalo bučno krdo djece. “Pazi sad ovo”, reče Spinelli i nagazi na kočnicu. Djeca su naletjela na Land Rover, jedno od njih je palo na leđa, da bi ostali zatim stali i gledali, prestrašeni, dok se Land Rover udaljavao. “Prestani!”, reče Natalie. Čim je auto ponovo ubrzao, djeca su se opet zaletjela za njim; u Citéu Land Rover baš i nije bio čest prizor. Spinelli je opet nagazio na kočnicu, razdragano se tapšući po butini. Vidio sam kako se lice najvišeg dječaka zabija u zadnji prozor i kako mu krv počinje šikljati iz nosa. Spinellijev smijeh je dolazio iz dubine grudi, kao lavež velikog psa, i završavao groktanjem. Bio je tako zarazan da sam i sam počeo urlati od smijeha.

Zaustavili smo se ispred crkve u kojoj je pjevao hor: veliki, ozbiljni glasovi. Spinelli je ušao da ostavi poruku za Phillipa; Natalie i ja smo ostali u autu. Probijao se između djece koja su, razmičući se, mrmljala: “*Mundele, mundele.*” Htio sam reći nešto što bi je razveselilo, ali sve što mi je palo na pamet bilo je da pitam: “Šta kažu?” “To znači Oguljeni”, reče ona. Visoki dječak je još uvijek krvario, ali nije skidao pogled s Natalie. Uslikala ga je; on je obrišao krvavi nos i okrenuo leđa fotoaparatu; njih nekoliko je rukama pokrilo lice. Nisam znao šta da kažem, zatvorio sam oči i pretvarao se da drijemam.

“Morat ćeš naći novog kuhara, Blunderpuss”, reče Spinelli penjući se u auto. “Ovo što pjevaju je za Phillipov pokoj. Čovjek je sretno mrtav.”

Iz Citéa smo produžili na pijacu – Le Grand Marché – i malo procunjali; bilo je prerano da se ide kući. Svi mogući mirisi i boje, sva čuda ovog svijeta: zmije, bube, pacovi i glodari, kvocajuć pilići i očerupane ptice, pljosnata riba, duga riba, četvrtasta riba, oderani stvorovi koji su izgledali kao da ih je u paklu zlo sklopilo. Spinelli je trgovao na lingali i engleskom, plus ruke

i grimase. Pravio se da je mušterija za sušenog majmuna čije su se ruke grabile u prazno, likvidirajući svaku mogućnost apetita; prebiraio je korijenje i krtole, ali na kraju nije kupio ništa. Natalie je fotografisala prestravljene koze dok čekaju da ih zakolju ispod pulta, jegulje koje se previjaju u loncu, crve koji se migolje u kutiji za dječije cipele i koje je žena koja ih prodaje novinama štitila od objektivna fotoaparata.

Ovdje ti ljudi uopšte ne posjeduju apstraktni koncept zla kao mi, objašnjavao je Spinelli; za njih je sve to crna magija koja dolazi od jedne određene osobe, tako da, ako hoćeš da se kutarišeš zle kobi, treba samo eliminisati tipa koji ti ju je navukao. Ista je stvar i s konceptom dobra: to nije nešto čemu možeš težiti, kao što to mi vjerujemo; ne može se steći ili dostići, ili ga u sebi imaš ili ga nemaš. Držao nam je ovo predavanje iz antropologije dok se cjenkao oko ogromnog, baroknog grozda banana; kupio ga je za budzašto i natovario na rame. Ovdje ne možeš umrijeti od gladi, rekao je, jer banane i papaje rastu posvuda, kao korov. Zbog toga oni nikad nisu ni naučili raditi – nikada nisu morali žnjeti i skladištiti hranu da bi preživjeli. Osim toga, i krv im je gušća, zato sve vrijeme i kunjaju.

Na Velikoj pijaci niko nije spavao; svi su vikali, trampili, cjenkali se i pogađali. Za nama je išla masa ljudi, nudeći nam fantastično beskorisne stvari: četke za WC šolje, pletaće igle, figurice izrezbarene u materijalu za koji je Spinelli tvrdio da je ljudska kost. Odlučio sam kupiti narukvicu od slonove dlake i kosti, ali ju je on prvo morao pomno pregledati. To je trebao biti poklon za Azru.

Nakon toga smo otišli u Intercontinental. Pregazili smo predvorje prekriveno tepihom s dezenom leopardovog krzna i ušli u bar, gdje je pijanist s kosom svezanom u rep svirao *As Time Goes By*. Donijeli su nam raznobojne koktele s papirnatim kišobrančićima zabodenim u neznano voće. U blizini je sjedila grupa muškaraca

u zairskoj nošnji: široki okovratnici, bez kravate, razgolićena prsa prekrivena zlatom, ruke optočene prstenjem. Spinelli ih je zvao Krupna Buranija; obično su virili iz Mobutuovog dupeta. A one skupe bijele kurve s njima, sve su dolazile iz Pariza i Bruxellesa; šire noge par mjeseci, a onda se kući vrate s vrećicom dijamanata od kojih fino žive dok ne ponestane. A onaj čovjek tamo je doktor Slonsky, Rus koji je došao ovdje prije dvadesetak godina, u vrijeme kad se i tariguz morao uvoziti iz Bruxellesa. Nekad je bio Mobutuov lični ljekar, a sad liječi samo Krupnu Buraniju – o Mobutuu se sad brine neki tip s Harvarda. Slonsky je konstantno u depri a voli se i uštepiti.

Natalie je odsutno sisala slamku, kao da je ovu priču već ranije čula. “Je li ti dobro, Monkeypie?”, upita Spinelli. U znak solidarnosti s njom, htio sam pokazati da me Spinellijev trač nimalo ne impresionira, mada sam zapravo bio potpuno opčinjen.

A ono je Britanac Towser; njegov je vrt zemaljskih radosti, s cvjetovima kojim se imena pobrojati ne daju; žena mu radi u Britanskoj ambasadi. A onaj mlađahni goljo pored njega, to im je mladić. Oni što stoje s njima su Millie i Morton Fester. Oni su Njujorčani, ali vole biti u Africi; Festerovi dilaju plemenskim umjetninama i sličnim glupostima, od kojih je većinu Krupna Buranija pokrala od domorodaca. Milli piše šminkerske porno-priče; Morton je nekad radio kao fotograf za National Geographic i s njima prošao cijeli Crni kontinent u potrazi za bizarnim životinjama. Na glavi mu je bio sijedi busen, a naočale su mu podobro prelazile ivice njegovog upalog lica; ona je imala požutjele zube dugogodišnjeg pušača. U jednom trenutku Spinelli im je mahnuo, a Morton mu je uzvratio pozdrav. Ta jednostavna gesta kao da je nekako potvrdila Spinellijevu priču, kao da ih je tim svojim pokretom stvorio.

Ubrzo nam se pridružio Fareed, Libanac glave glatke kao bilijska kugla, kojeg je Spinelli od milja zvao Dicknose – Kuronos.

Fareed nam je zovnuo turu pića i, prije nego što sam uspio progovoriti, već smo bili u njegovoj sobi i pred nama je otvarao crnu aktovku. U aktovci je bio plišani smotuljak. Razmotao je smotuljak i ponosno nam pokazao hrpicu nebrušenih dijamanta koji su blistali kao zubi u reklami za zubne paste. Rekao nam je da su upravo stigli iz Kasaija, friško iz zemljine utrobe. Natalie je vrhovima prstiju dotakla hrpicu, obazrivo, kao da strahuje da bi blistavi grumenčići svjetlosti mogli nestati. “Evo Blunderpuss, sve što ti treba da ovu svoju curu usrećiš je sto hiljada dolara”, reče Spinelli. Natalie me je pogledala sa smiješkom, kao da pristaje na cijenu.

Nakon Intercontinentala, kroz izmaglicu mog ushićenja i teške vlage u zraku odvezli smo se do Spinellija, prolazeći pored Američke ambasade, zgrade od osam spratova opasane visokim zidom. Dokoni čuvari su pušili iza željezne kapije. Na krovu ambasade gnijezdo antena stršilo je upereno u nebo. Zamislio sam svijet špijunaže i opasnosti. Zamislio sam pisma koja bih iz neprijateljske pozadine slao Azri. Potpisao bih ih pseudonimom, ali bi ona prepoznala moj rukopis: *Mila, kada ovo pismo dobiješ, ja ću već biti daleko izvan dosega tvoje ljubavi.*

“A ovdje ja branim slobodu u potrazi za srećom”, rekao je Spinelli. “Blunderpuss, jednog dana ću te povesti sa sobom.”

Dok smo se penjali uz stepenice prema stanu, prošao sam pored vrata iza kojih je moja porodica sada vjerovatno večerala, i odjednom mi se učinilo da ih nema, kao da u stanu nikoga nije bilo. Moglo je to biti zastrašujuće osjećanje, to njihovo odsustvo, samo što sam ja bio isuviše uzbuđen da o tome brinem.

Odmah s vrata, Spinelli je otišao do magnetofona i uključio ga. Traka se počela okretati polako, nezainteresovano. “Dame i gospodo, *Immigrant Song*”, uzviknuo je, a zatim nastavio zavijati uz muziku:

“AaaaAaaaAaaaaaaAaaaAaaaaa...”



Rukama sam pokrio uši, kao da trpim teške muke, na šta se Natalie nasmijala. Još uvijek urlajući, Spinelli je počeo preturati po otpacima na stolu, dok nije pronašao ono što sam istog trenutka identificirao kao džoint. Na trenutak je prekinuo zavijanje, zapalio, povukao dim i proslijedio džoint Natalie. Nikad prije nisam probao ništa od droga, ali kada mi je Natalie, zadržavajući dah, očima koje su najednom postale buljave i činilo se za nijansu plavlje, ponudila džoint, uzeo sam ga i uvukao punim plućima. Naravno, istog trenutka sam sve iskašljao, zajedno s pljuvačkom i šlajmom. Smijala se cijelim licem, šmrkavo, i pri tome je prilegla na kauč, držeći se za stomak. Visuljak sline skoro da mi je doticao bradu. “Blunderpuss, ako ne podnosiš vrućinu”, Spinelli se rugao, “šta ćeš koji kurac u rerni.” Ali meni je bilo dobro u rerni i, kad se kašalj konačno smirio, čak mi je uspjelo zadržati male dimove u plućima, uprkos luđačkom škakljanju u grlu, čekao sam da me spuca.

Spinelli je sjeo za bubnjeve i zgrabio palice. Pažljivo se koncentrisao na novu pjesmu, u očekivanju, da bi odjednom raspalio u timpan i onda nastavio svirati, ostrašćeno grizući usne.

“Najbolji jebeni prelaz u historiji rokenrola”, rekao je. Ponovo se obrušio na timpan i nastavio udarati, iako je pjesma završila. Prepoznao sam ritam: isti onaj koji nas je prestravio prvu noć.

“Koja je to pjesma?”, pitao sam.

“*Stairway to Heaven*”, reče Spinelli

“Zvuči tako afrički.”

“Ma, nije to vidjelo Afrike. To ti je Bonzo, bijel da bjelji ne može biti.”

Natalie je preuzela džoint iz moje ruke. Prsti su joj bili meki i hladni, a dodir skoro neugodno nježan. Naslonio sam se i zagledao u ventilator koji se bjesomučno okretao, kao helikopter naopako ukopan u plafon. Spinelli je na trenutak zastao, da povuče dim.

“Vidiš”, rekao je izdišući, “ti si još uvijek nevino djetešće, Blunderpuss. Kad sam ja bio tvojih godina, svašta sam radio,

radio sam stvari koje danas ne bih ni u snu uradio, ali sam ih radio baš zato da ne bih morao u ovim godinama.”

Premotavao je traku i, naizmjenično pritišćući dugmad *Play* i *Stop*, tražio je početak pjesme. Traka je skičala i škripala, dok konačno nije potrefio trenutak tišine prije početka *Stairway to Heaven*.

“Isuviše je toga o čemu ništa ne znaš, sinko. Znaš li ti šta ti sve ne znaš?”

“Ne znam.”

“Nemaš ti pojma koliko toga još ne znaš. Prije nego što išta saznaš, moraš saznati šta ne znaš, a ti ne znaš ništa.”

“Znam.”

“Znaš moj kurac.”

“Ostavi ga na miru”, reče Natalie pospanim glasom.

“Začepi, Monkeypie.” Povukao je još jedan dim, pljunuo na minijturni opušak i frknuo ga u pravcu pepeljare na stolu, fulajući za metar. A onda meni:

“Zašto si ti ovdje?”

“Ovdje? U Kinshasi?”

“Zajebi Kinshasu, Blunderpuss. Zašto si ti ovdje, na ovoj planeti? Znaš li?”

“Ne”, morao sam priznati. “Ne znam.”

Natalie je uzdahnula, kao da već vidi u kojem pravcu ide priča.

“Tako je. Ne znaš”, reče Spinelli i palicama udari po činelama. “E to je tvoj problem.”

“Jesi li dobro, ljubavi”, upita Natalie, pružajući ruku da me dotakne, ali bila je predaleko, a ja se nisam mogao ni pomaći.

“*Yeah, sure*”, rekao sam.

“Čuj njega: *Yeah, sure*”, reče Spinelli. “Zvuči kao Amerikanac.”

“Pusti ga na miru.”

Sada je *Stairway to Heaven* pojačavala ritam, uključili su se i bubnjevi. “To je to”, Spinelli je poskočio od uzbuđenja. “Na kraju svake svjetlosti ima tunel.”



Zatim se nagnuo iznad mene, zaklanjajući mi pogled na ventilator.

“Steve”, Natalie reče mlako. “Pusti ga da živi.”

“Pa živi. Eto ga živi, sam”, reče Spinelli. “Živimo kao što sanjamo, jebeno sami.”

“To je Conrad”, rekao sam.

“Šta reče?”

“To je Joseph Conrad.”

“O ne, ne, ne, ne, gospodine. Nije ti to nikakav Joe Conrad. To ti je sušta istina.”

Svirao mi je prelaz iz *Stairway to Heaven* nad glavom, zatvorenih očiju, grčeci donju usnu. Natalie se odmakla od mene, stavila ruku između jastuka i svog obraza i zažmirila. Na licu joj se pojavio blaženi osmijeh. On se strovalio pored mene, okrenuvši leđa Natalie.

“Ovdje ima pleme”, nastavio je tišim glasom, “koje vjeruje da su se prvi muškarac i žena konopcem spustili s neba. Bog ih je spustio na konopcu, oni su se odvezali, a na to je gazda smotao konopac. I upravo to se i desilo, moj prijatelju. Spustilo nas dolje, mi želimo natrag, gore, ali konopca nema. I evo te sad, Blunderpuss, a nigdje nikakvog konopca.”

Raširio je ruke pokazujući na prostor oko nas: stolić s hrpom jednom novih izdanja *National Geographic*, na kojima je sad stajao Natalien fotoaparata; pepeljara od malahita prepuna opušaka i flaša J&B-a; figurice tromih slonova i tanušnih ratnika od slonovače i njegova majica prebačena preko jedne od njih.

“Ali to nas ne treba spriječiti da se uspnemo do prijatnih visina”, rekao je vadeći mali srebreni smotuljak. Razmotao ga je s očiglednim uživanjem – u srcu smotuljka krila se grudvica sivo-maslinaste paste. “Zato nam je Bog dao Afganistan.”

Dan kada sam prvi put pušio travu je također bio dan kada sam prvi put pušio hašiš. Otkinuo je nekoliko tankih komadića i

gurnuo ih kroz uski šupak zemljane lule, mrmljajući sebi u bradu: “Da, da, to ti je to!” Ovaj put nisam imao nikakvih problema da uvučem dim i ispustim ga zadivljujuće sporo.

“Ovdje sam”, rekla je Natalie i ja joj pružih lulu. Pušila je ležeći na leđima, zatvorenih očiju. Dim joj je izbijao na usta u pramičcima, kao da uopšte nije disala.

“Vidi, ja sam kao klinac bio isti ti. Satima bih buljio u kartu Južne Amerike, Afrike, Australije. I mislio: Jebi me, ali ja odoh tamo”, reče Spinelli.

Posmatrao me je cijelu vječnost, kao da opet proučava kartu. Oči su mu bile zamagljene; ja sam svoje jedva držao otvorenim.

“I evo me sad tu. Zato što u nešto vjerujem. Svako mora vjerovati u nešto. Moraš prepoznati svoj put.”

Nagnuo se prema Natalie, koja je kihнула kao mačka, ali se nije pomjerila. Glava i stomak su mi bili potpuno prazni. Pokušao sam udahnuti da popunim vakuum u sebi, ali mi nije pošlo za rukom. Hvatao sam zrak, kao da naglo ispuhujem, što je zazvučalo kao smijeh – čuo sam sebe, kao da slušam nekog drugog.

“Dobro bi ti došlo malo banane ili tako nešto”, rekao je. “Blijedi si kao smrt.” Naglo je ustao, prenuvši me, i otišao do kuhinje. Natalieno lice je bilo pepeljasto, usne ružičaste; jedna vlas joj je s čela padala na usne i tu se zaustavila, dodirujući desni kraj usana. Prije nego što sam uspio promisliti, udahnuo sam i, nagnuvši se prema njoj, poljubio mjesto gdje joj je dlaka doticala usnu. Otvorila je oči i razvukla osmijeh, i na trenutak joj se između zuba pojavio vršak jezika.

Vratio sam se na svoju ušlagiranu poziciju, upravo u trenutku kad se Spinelli ukazao s ogromnom, drečavo žutom bananom u ruci. Pružio mi ju je i rekao:

“Hoće li majmun bananu?”

Majmun je proždri bananu, istog trenutka se komirao i usnio dvije žene, jednu debelu i jednu mršavu, kako uz ritam bubnjeva

predu crnu vunu, i ljutito zazivaju: “Spinelli! Spinelli! Spinelli!” Probudio sam se da bih ugledao tatu sa šljemom, u flanelnoj pidžami, kako se dere na Spinellija, bijesno mu upirući svoj rumeni prst u lice. Spinellijeve ruke, oslonjene na kukove, polako su se stiskale u pesnice; spremao se da mi udari oca. Htio sam skočiti tati u odbranu, ali su moje noge odbijale poslušnost. Natalie se uspravila i rekla: “Steve, pusti. Pusti Romana da odvede klinca kući.” Kosa joj je bila skupljena na desnoj strani, u obliku neke harfe, ili možda polusrca.

“U redu, čovječe, izvinjavam se. Samo smo se malo ludirali”, reče Spinelli. “Nema potrebe da sad nešto talasamo.”

Silazak niz stepenice poprilično je podsjećao na borbu s talasima: nevidljiva struja mi je udarala u koljena, uopšte nisam osjećao tlo pod nogama. Tata me je faktički nosio, stišćući me nimalo nježno. Nešto mi je pričao, ali ja sam čuo samo boju njegovog glasa, ljutitog i drhtavog. Dolje su nas dočekale mama i sestra, na kauču kao neka dvočlana porota; sestra me je dremljivo razmatrala; mamino lice je bilo natopljeno suzama. Meni je sve iz nekog razloga bilo smiješno, i kad me je tata posadio u fotelju prekoputa njih, ja sam s nje skliznuo i počeo se grčiti od smijeha.

Kasnije sam, u po noći, oteturao do kuhinje, u mraku napipao kantu za smeće, pritisnuo pedalu da podignem poklopac i zatim se s velikim merakom ispišao u kantu.

Moji roditelji nisu nikada spomenuli nemili incident, niti su uslijedila bilo kakva upozorenja glede droga i alkohola, niti očitavanja bukvice o samopoštovanju, niko se nije požalio na lokvu pišake koju je trebalo očistiti s kuhinjskog poda. Samo su zurili u mene, nijemo, preko trpezarijskog stola: tata je zabrinuto stiskao usne, razmišljajući o mojoj upitnoj budućnosti; mama je dlanom pritiskala obraz i odmahivala glavom, ne vjerujući šta ju je snašlo pa ima mene za sina, i svako malo bi joj suza zablistala u uglu oka.

Bio sam prinuđen ići s njima gdje god bi oni išli: u Lolo La Crevette, gdje smo se obžderavali račićima u društvu s Vasketom, malaričnim Makedoncem koji je sve odreda peglao pričom o svom govorljivom papagaju; u portugalski klub gdje sam posmatrao dva francuska penzionera kako se naprežu da igraju tenis i vrište na žgoljavog dječaka koji im je kupio i donosio njihove razbacane loptice; u besprijekorno osvjetljeni belgijski supermarket, u kojem su svi bili savršeno bijeli, kao da ga je neko čarolijom prebacio iz blijedog srca Bruxellesa. Često sam sa sobom nosio *Srce tame* i pokušavao čitati kad niko nije pričao sa mnom, što nije bilo ni izbliza dovoljno često. Očajnički sam želio biti sam.

Bio sam sâm samo kad sam pušio na balkonu, po najvećoj vrućini, nadajući se da ću spaziti Spinellija ili Natalie, što se nikad nije desilo. Nisu se više čuli ni koraci na spratu, nije bilo lupe vratima, niti bubnjanja ni zavijanja uz Led Zeppelin. Kad sam razmišljao o trenucima koje smo zajedno proveli, nisam se mogao sjetiti ničega što smo radili zajedno, nijednog mjesta na koje smo išli. Sve čega sam se sjećao je njegov piskavi glas dok mi prepričava svoje avanture: Spinelli u Kongu s grupom plaćenika, idu da traže oboreni sovjetski satelit; Spinelli nalijeće na grupu ljudoždera koji misle da je on božanstvo, nakon što iza uha jednog od ratnika izvuče novčić; Spinelli u Angolli, samo mu oči, kao nilskom konju, vire iz plitke rijeke dok ga kubanska patrola bezuspješno traži; Spinelli s budućim prebjegom u restoranu u Durbanu, kašikom jede majmunski mozak direktno iz razrezane lobanje.

Jedne nedjelje smo otišli u Gombe, na vrtnu zabavu kod čehoslovačkog ambasadora. Bilo je piva i šampanjca, soka od marakuje i punča; dva skrušena poslužitelja raznosili su velike poslužavnike s kamarama grickalica i voća; tu su bile i plavokose blizanke, kćerke rumunskog ambasadora; tu je bila i naša Ekscelencija i njegova supruga, i svim bojama premazana komunistička derišta koja su jurcala uokolo i izazivala nervoznu čimpanzu u kavezu

pored šupe za vrtni alat. Htio sam naći neko mirno mjesto gdje bih mogao čitati, ali me je tata prisilio da s njima odigram partiju odbojke. Igrali smo na pijesku, između dvije ogromne palme čije se lišće nadvijalo nad mrežu kao neka čudovišna pera. Igrali smo sa zdepastim Bugarinom čiji su mnogobrojni zlatni lanci zazvečali svaki put kad bi zamahnuo da promaši loptu, i s rumunskim blizankama koje su graciozno skakale na loptu i budalasto padale na dupe. Srećom, bio je tu još i Rus po imenu Anton, visok i vitak, krompirastog nosa i sivih očiju. On nam je bio daleko najbolji igrač i spretno je rasturio protivnički tim. Pokazao mi je kako da namjestim prste da gurnu loptu u vis tako da je tata može bez problema smečovati u ambasadorovu uvaženu trbušinu.

Anton je bio jedini koji poslije odbojke nije poletio da zapali i salije piće; štaviše, nije se čak ni vode napio; znao je kako zadržati kontrolu. On i tata su se uputili prema stolu pod ogromnim suncobranom, i ja sam krenuo za njima. Pričali su na ruskom, Antonov glas dubok, odsječan, navikao da izdaje naredbe. Nestrpljivo je dobovao prstima po stolu; tata je mahao rukama; svako malo bi pogledali u mom pravcu. Nisam mogao razumjeti o čemu pričaju, samo sam čuo Spinellijevo ime kako se izdiže iz tog slavenskog trabunjanja. Osjetio sam tračak nade u prsima i kad sam se okrenuo, ugledao sam Natalie kako bosonoga stupa prema meni, u prozirno-bijeloj haljini, s oreolom od suncem okupane kose. Ali to je zapravo bila jedna od rumunskih blizanki koja je iz velike krige lokala pivo, dok su joj iz uglova usana debeli curci klizili niz bubuljičavu bradu.

Ubrzo nakon toga otišli smo na istok, na obećani nam safari. Neki čovjek nas je dočekaao pokraj piste, na aerodromu u Gomi; uočili smo ga čim smo izašli iz aviona. Nosio je tamne naočale, bijelu košulju i crnu kravatu; prišao je tati i diplomatski mu stisnuo ruku, kao da dočekuje nekog uvaženog gosta. Obratio mu

se na francuskom, a onda se prebacio na engleski, zbog nas – to jest zbog mene, iako je gledao u mamu – poželjevši nam ugodan boravak u hotelu Karibu kao i uspješan safari. Zvao se Carlier; ljubazno nam se stavio na raspolaganje i poljubio mamu u ruku dok ju je ona pokušavala izvući iz njegovog stiska. Sestru je pogladio po kosi a meni kimnuo, kao da želi odati poštovanje mojoj zajebanosti.

Carlier je gutao riječi i nisam mogao provaliti da li tako inače govori ili je pijan. Ne računajući sunčane naočale i veliki dijamantski prsten na srednjem prstu, izgledao je kao mesar iz siromašne četvrti: teška, okrugla glava, velike, mesnate uši, tragovi krvi na nemilosrdno obrijanom licu. Podmićivao je sve redom na našem putu ka izlazu iz sparne aerodromske zgrade, gurajući svežnjeve novca u šake uniformisanih službenika i svakojake mrzovoljne Sitne Buranije. Ispred aerodroma je rastjerao roj taksista i raznih dokoličara i proveo nas do kombija pored kojeg je, u stavu mirno, stajao čovjek u odijelu i zategnutoj kravati. Carlier je nešto zarežao i čovjek je kao leopard poskočio da nam otvori vrata.

Oblaci crne prašine su se valjali ulicama Gome. U jednom kratkom, uznemirujućem trenutku spoznao sam da su svi na ulici bosi i nisam se u tom trenutku mogao sjetiti šta je smisao obuće. A onda sam ugledao policajce u čizmama, sjedili su po trijemovima kuća, naslonjeni na zidove zgrada, kao dokoni zlikovci u vesternima, i svijet neupitnih činjenica ponovo je bio uspostavljen. Kada smo se zaustavili da propustimo stado preplašenih koza, niko nije prišao kombiju da nam ponudi rezbarene ljudske kosti, niti pletaće igle.

“Ako ovdje skrenete desno”, objašnjavao je Carlier, “eto vas u Ruandi.”

Mi smo skrenuli lijevo, napustili grad i nastavili voziti kroz polja crnog, vulkanskog stijenja i povremene otočiće flore nalik onoj u džungli. Siva planina nadvijena nad ovaj crno-zeleni



pejzaž ispuštala je oblake dima; zemlja se činila vanzemaljskom. “Nyiragongo”, reče Carlier, kao da time sve objašnjava.

Hotel Karibu sastojao se od bungalova razasutih duž obale jezera Kivu, u kojem, kako nam je Carlier entuzijastično saopštio, nema ni traga života: u zadnjoj erupciji Nyiragonga, vulkanski plinovi su pobili sve živo u jezeru. Bungalov koji smo dijelili sestra i ja mirisao je po čistim peškirima, spreju za insekte i plijesni. Dok se ona raspakivala, tiho pjevušeći, ja sam gledao kroz prozor: čamac je lagano klizio po mirnoj površini vode; nebo i jezero bili su zavareni jedno za drugo, bez traga spoja; bljedoliki mjesec je lebdio u izmaglici. Tamo negdje u daljini zalazilo je sunce; izgledalo je kao da se sve nakon nesretnog izleta povlači u tamu.

Moja zabrana izlaska ovdje je bila privremeno obustavljena; ostavio sam sestru ispruženu na krevetu, zadovoljno priheftanu za vokmen. Sa *Srcem tame* u ruci, krenuo sam stazom koja je vodila uzbrdo, pored bungalova. Nadao sam se da ću izbjeći večeru sa svojom porodicom, želio sam biti odsutan i sam. Na putu od aerodroma, bili su mi potpuno strani, kao da su unajmljeni glumci koji odsutno glume brigu i bliskost: tata sa svojim blesavim šljekom, mama koja se mršti, vječito u strahu od budućnosti, sestra koja svemu pristupa s beskorisnom znatiželjom – prisjećao sam se da ih volim, ali se nisam mogao sjetiti zašto, i to me je užasavalo.

Vlaga se spuštala na pažljivo oblikovanu živicu; niski lampioni, nalik gljivama, žmirkali su duž staze. Izašao sam na terasu restorana, u čijem je centru, kao oltar, stajao sto pretrpan hranom i cvijećem. A pored stola, birkajući komade mesa i voća i redajući ih na tanjir, stajao je Steve Spinelli. Prepoznao sam njegov trokutasti torzo i uske kukove, njegove lokne u obliku kandži i kaubojske čizme. Na trenutak sam pomislio da se isparim, ali se on tada okrenuo – na tanjiru je imao impresivno brdo prehrambenih proizvoda – i pogledao me bez tračka iznenađenja.

“Vidi šta je kučka kući dovukla”, reče.

Izašao je na terasu i ja sam ga otpratio do njegovog stola; ponudio mi je da sjednem i ja sam prihvatio, spreman da odem čim mi se ukaže prilika i definitivno prije nego što me otac uhvati. A da me niko ništa nije pitao, rekao sam:

“Mi sutra idemo na safari, u nacionalni park Virunga.”

“Ovaj svijet je ludnica, Blunderpuss”, reče Spinelli. “I svakim danom postaje sve zabavniji.”

“Je li Natalie s tobom?”

“Jeste.”

“Šta ti radiš ovdje?”

Kašikom je grabio hranu i svesrdno žvakao, otvorenih usta, ignorišući me. Između dva zalogaja, povukao je dim i vratio cigaretu u pepeljaru.

“Na odmoru sam”, reče. “A kad sam već tu, možda bih mogao s tvojim ocem protabiriti nešto važno.”

“Kao naprimjer?”

“Tebe, možda. A možda i ne. Taj most ćemo rušiti kad stignemo do njega.”

Zgrabio sam njegov Marlboro i zapalio. Pomislio sam da bi cigareta mogla biti natopljena drogom, ali imala je dobar ukus. Imao sam dojam da mi govori iz prostora u kojem život nije bio bitan – sve uloge već su bile razdijeljene, sve svrhe date, a ja nisam bio siguran gdje sam u svemu tome ja. Vrpeljio sam se i otresao pepeo s cigarete sve dok mi žar nije ispao.

“Čujem da dobro igraš odbojke”, rekao je. “Kako ti se svidio Antonjka?”

“Otkud ti njega znaš?”

“Znam ti ja puno ljudi. Anton je vrhunski džentlmen, kao i komunistička šupčina.”

Mahnuo je prema Carlieru koji je upravo ulazio u restoran, u društvu visokog čovjeka, sa solufima i afrokacijom na glavi.



Carlier mu je nešto objašnjavao, otresito, rukom pokazujući na pladanj s mesom, a zatim na cvijeće – neki nered je valjalo pospremiti. “Baš kao što poznajem Carliera, naprimjer”, nastavio je Spinelli. “Nas dvojica smo skupa švercovali oružje u Angolu.” Muškarac je nešto zapisivao, gledajući u Carliera s prezirom od kojeg su mu nabrekle žile na rukama. Zamislio sam ga kako odjednom udara Carliera direktno u lice, krv mu frca po bijeloj košulji, a Carlier pada na pod i zapomaže.

“I tvoj tata je s vama igrao, jel’de? Kladim se da ste skupa dobro igrali.”

Carlier je ostavio čovjeka da se nosi s tekućim problemom, došao do nas i strovalio se na stolicu do Spinellijeve. Iz gornjeg džepa je izvukao lulu, malim prstom iščeprkao neku trunku, ali je nije zapalio.

“Bičevanje je predobro kad je monsieur Henry u pitanju”, rekao je Carlier zlobno.

“Jednog će te dana, Carlier, on samo zaklati”, reče Spinelli. “A ja ću nad tvojim lešom suze roniti, sve dok više ne budem imao šta ispišati.”

Podsmjehujući se s odobravanjem, Carlier je podigao svoju knjigu, pogledao je nezainteresovano i opet je spustio. Uzeo sam mu je iz ruke i poželio im laku noć.

Gljivolike lampe bacale su slabo svjetlo na stazu, i ni na šta drugo. Vulkanski šljunak prštao mi je pod nogama. Nevidljiva bića su šuškala u crnom drveću i žbunju. Nebo je bilo posuto zvijezdama, umazano Mliječnim putem. Izgubio sam se na stazi koja kao da je išla ukруг, nisam se mogao sjetiti broja našeg bungalova, nalik svim ostalim bungalovima.

Ne znam zašto sam se ponašao kao luđak. Začuo sam nečije korake kako se približavaju stazom; zamakao sam u tamu i sakrio se iza drveta, sve to s jasnom sviješću o svojim postupcima, kao

da je već neko prije mene to isto uradio a ja sad samo ponavljam iste te pokrete. Ispala mi je knjiga; šta god da se krilo iza ovog drveta, sada je nastavilo šuštati negdje u krošnji i ja se nisam usudio sagnuti da pokupim knjigu. Kora drveta je bila glatka i mirisna, i moji dlanovi su se po njoj znojili. Koraci su se zaustavili.

“Izađi, Blunderpuss. Vidim te.”

Bio sam isuviše prestrašen da bih se pomjario ili ga pogledao. Izdisao sam do dna pluća, a udisao kroz nos, i svakim dahom postajao sve više omamljen, kao da sam se na ovaj način pokušavao učiniti nevidljivim. Nešto mi je palo na glavu iz krošnje – list, insekt, dlaka majmuna – ali se nisam otresao. Ovdje je bilo tako lako sve zaboraviti, izgubiti svako uporište. Armija insekata zujala je nekim visokim tonom, kao da režu čelični kabl; zatim su prestali. Iskoračio sam iz mraka nazad na stazu.

“Hajmo pozdraviti Monkeypie”, reče Spinelli. “Ona bi te voljela vidjeti.”

“Možda kasnije”, rekoah. “Sad moram ići.”

“Znaš da je luda za tobom. Sve vrijeme samo priča o tebi. Bilo bi joj jako drago da te malo vidi.” Prebacio mi je svoju ruku preko ramena; osjećao sam težinu njegove podlaktice na svom vratu, dok me je lagano gurao naprijed.

Soba je mirisala na izgorjeli šećer, ventilator na plafonu je bio mrtav. Natalie je ležala na strani, ruku je podmetnula između lica i jastuka, lampa pored kreveta obasjavala je njen spokojni smijeh. Oko nadlaktice labavo svezana gumica. Na noćnom stoliću šprica, kašika i upaljena svijeća. Na trenutak sam zapeo: znao sam šta vidim, ali mi je značenje uporno izmicalo. Spinelli ju je pomilovao po čelu i sklonio joj pramen kose s obraza.

“Nije li prelijepa, tako mirna”, rekao je. “Bi li je zguzio?”

“Ne znam”, rekao sam. “Mislím da ne bih.”

“Malo je ispala iz fola, ali bi joj se dopalo, vjeruj mi.”

“Neka, hvala.”

“Koji ti je kurac, Blunderpuss? Kad sam ja bio tvojih godina, bio sam napaljen dvadeset i četiri sata dnevno.”

Stajao je iznad nje s rukama na bokovima. Nisam imao snage da se pomjerim. U jednom trenutku su me izdala koljena i morao sam sjesti, okrenuvši Natalie leđa. Nije se ni pomjerila kad sam joj se naslonio na stomak. Stigao sam do najudaljenije tačke. *Draga Azra, lišće mi je prekrilo put. Ne znam da li ću te ikad više vidjeti.*

“Ne može ti se dići, je l’ to?”, reče, smijući se. “Ne može ti se dići. Da ti pokažem nešto.” Hitro je raskopčao kaiš s tokom u obliku orla i pustio da mu hlače spadnu. Istog trenutka njegov kurac mi se kao kakav top unio direktno u lice. Savršeno crvenog vrha, prošaran pulsirajućim plavim venama.

“Moćni torpedo, za paljbu spreman”, reče Spinelli, gladeći ga. “Hoćeš da ga pipneš? Hajde, slobodno ga dotakni.”

Natalie uzdahnu, ne otvarajući oči; svijeća je zatreptala i skoro se ugasila. S neopisivim naporom, konačno sam se pridigao i odgurnuo ga na stranu. “Hej!”, rekao je, posrćući, s hlačama oko članaka. Ipak sam očekivao da me zgrabi s leđa, na izlazu; bio sam spreman da me počne otresati o štok sve dok se ne onesvijestim, ali se ništa od toga nije dogodilo.

Napolju se treperava svjetlost prostirala sve do mjesečeve katarakte. Moje srce je sviralo prelaz iz *Stairway to Heaven*, ali ispod ove buke u venama, ispod osjećaja nemoći u nogama, ispod hladnim znojem natopljene kože, neki mirni tok nosio me je daleko od svega što sam bio. Vratio sam se stazom, pored čudnovato tirkiznog bazena u kojem su se utapale cijele generacije insekata, nazad do restorana.

A u restoranu će sjediti moja porodica: sestra koja nabada buraniju s očevog tanjira; otac koji pažljivo reže svoj odrezak, još uvijek sa šljemom na glavi, usprkos prigovorima majke; majka

koja na sestrinom tanjiru razdvaja krompir-pire i mrkvu, zato što sestra mrzi kad se to dvoje dodiruje. Ja ću sjesti na svoje mjesto za stolom i otac će me pitati gdje sam bio. Nigdje, reći ću, i on više ništa neće pitati. Bolje pojedite nešto, majka će reći, vidi kako si blijed. Moja sestra će nam reći koliko se raduje našem safariju, i slonu, antilopi i majmunu. Sutra će biti stvarno super, uzviknut će, radosno plješćući rukama, jedva čekam. I mi ćemo se nasmijati, majka, otac i ja, nasmijati ćemo se, Ha, ha, ha, ha, ha, očajnički sakrivajući svoje ruke oderane konopcem.